

ALLMÄNHETENS KUNSKAP OM HIV & SMITTSAMHET

Innehåll

SAMMANFATTNING	5
METOD	6
BAKGRUND	7
RESULTAT	8
DISKUSSION	9

FÖRFATTARE Cal Orre
FORM Johanna Bjuhr Escalante
KORREKTUR Linn Gulbrandsen
ISBN 978-91-984415-9-8
RFSL 2020

Kunskapen om hiv är låg och den har inte förändrats nämnvärt de senaste åren.

Vi tror att stigmat och rädslan för hiv kan minska om människor vet att välbehandlad hiv inte är smittsam vid sex.

Sammanfattning

RFSL gav Sifo i uppdrag att undersöka allmänhetens kunskap om att välbehandlad hivinfektion inte är smittsam vid sex.

Svaren visar att det är många som tror att hiv kan överföras även om en person har en välfungerande behandling. Bara 14 procent vet att det inte är någon risk för hivöverföring. Det innebär att 86 procent svarar fel på frågan. En tjugondel tror till och med att risken ökar vid behandling. Cirka en tredjedel svarar att de inte vet. Generellt sett har yngre mer kunskap än äldre, kvinnor kan mer än män.

Undersökningen visar att kunskapen om hiv är låg och att den inte förändrats nämnvärt de senaste åren. Vi tror att stigmat och rädslan för hiv kan minska om människor vet

att välbehandlad hiv inte är smittsam vid sex. För att nå ut med den informationen bör regeringen återställa de riktade bidrag för informations-spridning om hiv som tidigare fanns att söka för regionerna, frivilligorganisationer och Folkhälsomyndigheten. Regeringen kapade bidragen 2018 och sedan dess har inga pengar funnits för kampanjer riktade till allmänheten.

Vår enkät visar en tendens att utvecklingen i kunskap går åt fel håll. Fler än någonsin svarar att de inte vet hur medicinerna påverkar risken för överföring och fler än tidigare svarar att de tror att överföringsrisken ökar vid medicinering. Det är en oroväckande utveckling.

Mer finns att göra. Vi har inte nått ända fram.

Det är många som tror att hiv kan överföras även om en person har en välfungerande behandling. Bara 14 procent vet att det inte är någon risk för hivöverföring.

Metod

RFSL gav Sifo i uppdrag att undersöka om allmänheten känner till att en välbehandlad hivinfektion inte är smittsam vid sex. Sifo skickade ut frågan till ett representativt urval av Sveriges befolkning på 1000 personer under september 2020.

Frågan vi ställde var: ”I dag erbjuds alla som lever med hiv i Sverige medicinsk behandling. Hur tror du att medicinerna påverkar risken för att hiv ska överföras vid sexuella kontakter?”

Svarsalternativen var:

- *risken försvinner helt*
- *risken minskar något*
- *risken påverkas inte*
- *risken ökar*
- *tveksam/vet ej.*

Det rätta svaret är att risken försvinner helt, då välbehandlad hiv inte är smittsam vid sexuella kontakter.

Bakgrund

Folkhälsomyndigheten har följt allmänhetens kunskaper och attityder kring hiv genom enkätundersökningen "Hiv i Sverige" som de har genomfört nio gånger sedan 1987.

2016 gjordes den senaste enkätundersökningen där 11 182 personer svarade på frågan "Hur tror du att medicinerna påverkar risken för att hiv ska överföras vid sexuella kontakter?"¹

Då svarade 20 procent att de trodde att risken blir minimal. 36 procent trodde att risken inte påverkas och 3 procent trodde att risken ökar. Yngre åldersgrupper hade högre kunskap än äldre åldersgrupper. I samma enkät 2007 svarade 20 procent att hiv smittar mindre med mediciner. I undersökningarna från år 2000 och framåt svarar cirka en fjärdedel att de inte vet hur risken för överföring påverkas av medicinerna.²

Kunskapsläget 2016 var att Folkhälsomyndigheten angav att risken för hivöverföring blir minimal vid välinställd behandling, inte att risken försvinner helt. 2019 gick Folkhälsomyndigheten ut med att ingen risk för överföring sexuellt finns om en person har välinställd behandling.³ Därför är svarsalternativen annorlunda i

2016 års enkät jämfört med den fråga vi ställt i vår enkät.

Före 2018 hade Folkhälsomyndigheten särskilda anslag från regeringen för att arbeta med informationsinsatser till allmänheten om hiv. Anslagen har sedan dess helt tagits bort och Folkhälsomyndigheten har inga resurser alls för kommunikationsinsatser. Det fanns även bidrag att söka för regioner och frivilligorganisationer för kommunikation. Regeringen tog bort även dessa 2018.

“Före 2018 hade Folkhälsomyndigheten särskilda anslag från regeringen för att arbeta med informationsinsatser till allmänheten om hiv. Anslagen har sedan dess helt tagits bort.”

¹ Hiv i Sverige. 2016. Folkhälsomyndigheten.

² Hiv i Sverige. Kunskaper, attityder och beteenden hos allmänheten 1987–2011. 2012. Smittskyddsinstitutet.

³ Smittsamhet vid behandlad hivinfektion. 2019. Folkhälsomyndigheten.

Resultat

Frågan RFSL ställde löd: “I dag erbjuds alla som lever med hiv i Sverige medicinsk behandling. Hur tror du att medicinerna påverkar risken för att hiv ska överföras vid

sexuella kontakter?”

Det rätta svaret är att risken försvinner helt, då välbehandlad hiv inte är smittsam vid sex.

Tabell 1. Allmänhetens kunskap om smittsamhet vid behandlad hivinfektion uppdelat på kön.

	Totalt	Kvinnor	Män
Risken försvinner helt	14 %	18 %	10 %
Risken minskar något	28 %	26 %	30 %
Risken påverkas inte	23 %	23 %	23 %
Risken ökar	5 %	2 %	7 %
Tveksam/Vet ej	31 %	31 %	30 %

Tabell 2. Allmänhetens kunskap om smittsamhet vid behandlad hivinfektion uppdelat på ålder.

	Totalt	18-29 år	30-49 år	50-64 år	65-79 år
Risken försvinner helt	14 %	20 %	14 %	11 %	12 %
Risken minskar något	28 %	29 %	33 %	21 %	25 %
Risken påverkas inte	23 %	29 %	24 %	24 %	14 %
Risken ökar	5 %	0 %	3 %	9 %	7 %
Tveksam/Vet ej	31 %	22 %	26 %	35 %	42 %

86 procent av Sveriges befolkning saknar kunskap om att risken för överföring är obefintlig vid välbehandlad hiv. 14 procent känner till att smittsamheten vid sex försvinner helt. Hela 31 procent svarar att de inte vet och 51 procent säger att de tror att risken inte påverkas eller att den minskar något. 5 procent tror att risken ökar.

Det är skillnad i kunskap mellan kvinnor och män och mellan olika åldersgrupper. Kvinnor har generellt bättre kunskap än män om överföringsrisken vid välbehandlad hiv än män. Yngre vet mer än

äldre. 20 procent i åldersgruppen 18-29 svarar rätt, medan enbart 12 procent i den äldsta åldersgruppen gör det (65-79 år).

De unga kvinnorna (18-29 år) har bäst kunskap, av dem känner 25 procent till att smittsamheten försvinner vid behandling. De som har sämst kunskap är de äldre männen (65-79 år) där enbart 5 procent svarar rätt på frågan.

Det spelar också roll var i landet man bor. Kunskaperna är generellt sett högre i storstadsområdena och i sydsverige än i andra delar av landet.

Diskussion

Det är fortfarande många som inte känner till att överföringsrisken vid välbehandlad hiv är noll. Bara 14 procent vet att det inte är någon risk för hivöverföring sexuellt om en person har en välfungerande behandling. Det innebär att 86 procent av befolkningen svarar fel på frågan. En tjugondel tror till och med att risken ökar. Cirka en tredjedel svarar att de inte vet. Generellt sett kan yngre mer än äldre, kvinnor kan mer än män.

Det är tydligt att kunskapsnivån inte har förbättrats nämnvärt de senaste åren. År 2016 svarade 20 procent att risken är minimal, nu svarar 14 procent att de tror att risken försvinner. År 2007 trodde 20 procent att risken för överföring minskar vid behandling.

2016 trodde 3 procent att överföringsrisken ökar med behandling. Nu är samma siffra 5 procent. Men det är svårt att jämföra rakt av med tidigare data. Dels har kunskapen

“Det är viktigt att allmänheten vet att nästan alla som har hiv i Sverige idag har en välfungerande behandling.”

om smittsamhet vid välbehandlad hiv utvecklats sedan den senaste enkätundersökningen 2016, vilket gjort att vi ställde en delvis annorlunda fråga, och dels har vi valt att inkludera ett ytterligare svarsalternativ.

23 procent av de som svarade på vår enkät tror att risken för hivöverföring inte förändras av mediciner. Det är positivt att det är färre än 2016, då samma siffra var 36 procent. Men eftersom vi valde att lägga till ett ytterligare svarsalternativ i vår enkät jämfört med enkäten 2016 blir det svårt att jämföra.

I undersökningarna från år 2000 och framåt svarar cirka en fjärdedel att de inte vet hur smittsamheten påverkas av medicinerna. I vår un-

dersökning har denna siffra ökat till 31 procent. Det är en oroväckande utveckling.

Kunskapen om hiv är fortfarande låg. Trots det har regeringen valt att helt dra in på Folkhälsomyndighetens, regionernas och frivilligorganisationers möjligheter att göra stora informationsinsatser riktade till allmänheten.

Vi tror att stigmat och rädslan för hiv kan minska om människor vet att välbehandlad hiv inte överförs vid sex. Det är viktigt att allmänheten vet att nästan alla som har hiv i Sverige idag har en välfungerande behandling. Därför är kunskapshöjande insatser riktade till allmänheten viktiga för livskvalitet och hälsa för personer som lever med hiv. Utan kontinuerlig information riskerar vi till och med att kunskaperna försämrats med tiden. Vår studie kan tyda på en viss förändring i den riktningen sedan 2016, vilket är olyckligt.

Regeringen bör vidta åtgärder för att återställa de riktade bidrag för informationsspridning om hiv som regionerna, frivilligorganisationer och Folkhälsomyndigheten tilldelades innan 2018.

Mer finns att göra. Vi har inte nått ända fram.

Okunskap föder stigma.

Personer som lever med hiv och har en välfungerande behandling kan inte överföra hiv sexuellt till en annan person. Men det här känner 86 procent av Sveriges befolkning inte till.

Rapporten visar att kunskapen i samhället är låg och att mer måste göras. Ändå finns inga statliga medel för informationskampanjer till allmänheten. Det måste förändras.

RFSL arbetar för att stigmat och okunskapen kring hiv ska minska och att den psykiska hälsan för personer som lever med hiv ska förbättras. För att nå dit är allmänhetens kunskap ovärderlig.

**Alla borde få lära sig att O = O
Omätbar hiv = Oöverförbar hiv**